15.9.2020

Valtiovarainvaliokunnan
asunto- ja ympäristöjaosto
K 1/2020 vp

Hallituksen vuosikertomuksen 2018 liitteen 3 lausuma mom. 35.10.20 aiheesta ”Kaivosten sulkemiseen liittyvät vastuut ja jälkihoito”

Lausuma: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa kaivosten jälkihoidosta huolehtimisen jo niiden toiminnan aikana, jotta kaivosten sulkemisiin liittyvät vastuut eivät jää valtion kannettavaksi, ja arvioi myös kaivostoiminnalle asetettavien vakuuksien optimaalista tasoa.”

Tilanne 15.9.2020
Kaivostoiminnalta edellytettävät vakuudet koostuvat ympäristönsuojelulain (527/2014) mukaisesta jätehuollon varmistamiseksi asetettavasta vakuudesta sekä kaivoslain (621/2011) mukaisesta kaivostoiminnan lopettamista varten asetettavasta vakuudesta. Näillä vakuuksilla rahoitetaan mainituissa säädöksissä erikseen määritellyt toiminnan päättymiseen liittyvät lopetus- ja jälkihoitotoimet tilanteissa, joissa toiminnanharjoittaja ei itse pysty maksukyvyttömyyden vuoksi niitä hoitamaan. Vakuuksilla katetaan vain lupaharkinnassa ennakoitavissa olevia, luvanmukaisen toiminnan lopettamisesta seuraavia jälkihoitotoimia. Näillä vakuuksilla ei nimenomaisesti varauduta ympäristövahinkoihin, niiden torjuntaan tai luvanvastaiseen toimintaan.

Ympäristöministeriössä valmistellaan hallituksen esitystä ympäristönsuojelulain muuttamiseksi, jonka osana täydennetään tarvittavilta osin ympäristönsuojelulain jätteenkäsittelyä koskevien vakuuksien sääntelyä. Lisäksi valmistelun yhteydessä kehitetään vakuussäännösten toimeenpanoa. Tarkasteltavina kokonaisuuksina ovat muun muassa vakuusmäärän asettaminen ympäristölupapäätöksessä, vakuutta koskevan lupamääräyksen muuttaminen sekä vakuuksien realisointimenettely. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevätistuntokauden 2021 aikana.

Työ- ja elinkeinoministeriössä on vireillä kaivostoiminnan lopettamista varten asetettavaa vakuutta koskeva kehittämistyö osana kaivoslain uudistamishanketta. Hallituksen esityksessä muutoksiksi kaivoslakiin tullaan esittämään täsmennyksiä, joiden avulla kaivoslain vakuuden kattavuutta varmennetaan ja havainnollistetaan. Kaivosvakuuteen esitetään esimerkiksi jälkivalvontaan varatun vakuuden osan korvamerkintää. Lisäksi esityksessä korostetaan kaivoksen vaiheittaisen sulkemisen roolia. Jatkotyössä yhdessä ympäristöministeriön kanssa selvitetään eri vakuusmekanismien muodostama kokonaisuus ja sen mahdolliset katvealueet.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman mukaan ympäristövahinkojen toissijaisia vastuujärjestelmiä (TOVA) kehitetään. Ympäristövahinkojen toissijaisilla vastuujärjestelmillä varaudutaan ympäristöriskien hallintaan, ympäristövahinkojen korvaamiseen ja ennallistamistoimien toteuttamiseen, kun vastuutaho on maksukyvytön, tuntematon tai tavoittamattomissa. Suomessa TOVA-järjestelmiä ovat nykyisin pakollinen ympäristövahinkovakuutus ja öljysuojarahasto. Viimeisenä rahoitusmuotona on lisäksi ollut valtion budjettirahoitus.

Ympäristöministeriössä alkoi tammikuussa 2020 lainsäädäntöhanke ympäristövahinkojen toissijaisten vastuujärjestelmien kehittämiseksi (TOVA-lainsäädäntöhanke VN/11745/2019, YM033:00/2019). Hankkeen tarkoituksena on luoda nykyistä kattavammat ympäristövahinkojen toissijaiset vastuujärjestelmät, jotta toiminnanharjoittajien ympäristövelvoitteet tulevat mahdollisimman pitkälle hoidetuiksi ilman valtion taloudellista väliintuloa. Hankkeessa selvitetään tarve säilyttää nykyiset korvausjärjestelmät eli ympäristövahinkovakuutus ja öljysuojarahasto. Öljysuojarahasto on pakollisen muutoksen edessä EU-säännösten johdosta. Vakuusvaatimukset eivät kuulu toissijaisten vastuiden piiriin, joten ne on rajattu pois hankkeesta. Hankkeen yhteydessä selvitetään kuitenkin olemassa olevien vakuusvaatimusten riittävyyttä käytännössä ilmenneissä

toissijaisissa vastuutilanteissa. Samassa yhteydessä on tarkoitus tarkastella yleisemmin vakuuksien toimivuutta ympäristöriskien hallitsemisen välineenä.

TOVA-lainsäädäntöhankkeessa valmistellaan 31.5.2021 mennessä lausuntokierrokselle lähtevä ehdotus hallituksen esitykseksi ympäristövahinkojen toissijaisten vastuujärjestelmien uudistamiseen liittyväksi lainsäädännöksi. Ehdotus hallituksen esitykseksi TOVA-järjestelmien uudistamiseen liittyväksi lainsäädännöksi on tarkoitus antaa eduskunnalle vuonna 2022.

Ympäristöministeriössä on keväällä 2020 alkanut myös hanke, jossa selvitetään Suomen käytöstä poistettujen tai hylättyjen vakavaa ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa aiheuttavien kaivannaisjätteiden jätealueiden ympäristövaikutuksia sekä tarvittavia riskinhallintatoimia. Selvityshankkeessa on mukana 19 kohdetta, joiden kunnostustarve, kunnostusvaihtoehdot sekä kustannukset arvioidaan tekeillä olevan priorisointilistauksen mukaisessa kiireellisyysjärjestyksessä. Myös kohteiden isännättömyys, vastuukysymykset sekä roolijako valtion, kaivosyhtiöiden ja maanomistajien välillä selvitetään hankkeessa. Hankkeen toteutuksesta vastaa Pirkanmaan ELY-keskus yhteistyössä ympäristöministeriön ja alueellisten ELY-keskusten kanssa.

Mari-Linda Harju-Oksanen
erityisasiantuntija

Lausuma 8: Eduskunta edellyttää, että Valtion asuntorahaston korkotukilainavaltuutta nostetaan siten, että hallitusohjelmassa asetettu tavoite valtion tukemasta asuntotuotannosta saadaan täytettyä

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Asuntotuotanto on säilynyt korkealla tasolla viimeisten vuosien aikana ja sen odotetaan säilyvän suhteellisen hyvällä tasolla myös tänä vuonna. Korkotukilainavaltuus pysyi vuonna 2020 aikaisemmalla tasollaan 1 410 miljoonassa eurossa. Hallitusohjelmassa asetettua tavoitetta valtion tukeman asuntotuotannon määrässä tavoitellaan hallituskauden aikana.

Tilannekatsaus 15.9.2020
HO: Asetetaan tavoitteeksi, että valtion pitkällä korkotuella rakennettavien asuntojen uudistuotannon määräksi tulee vähintään 10 000 uutta asuntoa vuosittain, josta yli puolet Helsingin seudulle.
LTAE IV:ssä korkotukilainavaltuutta korotettiin 340 milj. eurolla yhteensä 1 750 milj. euroon. Vuonna 2019 pitkällä korkotuella aloitettiin yhteensä 6 241 asuntoa. ARA:n arvio tämän vuoden osalta on 7 000 asuntoa. Helsingin seudun osuus tänä vuonna aloitetuista on ollut yli puolet.

ARA-uudistuotanto 1-8/2020 hankemuoto
- asuntojen määrä 2019 ja 2020

Tammi-elokuussa 2020 lainapäätöksen on saanut **5 700** asuntoa.
- Määrä on 17 **%** enemmän kuin tammi-elokuussa 2019.

Arvio vuodelle 2020 (12 kk):
- **9 000-10 000** asuntoa (vaaleanvihreä pylväs)
- Vuoden 2019 ARA-tuotanto oli yht. **7 800** asuntoa

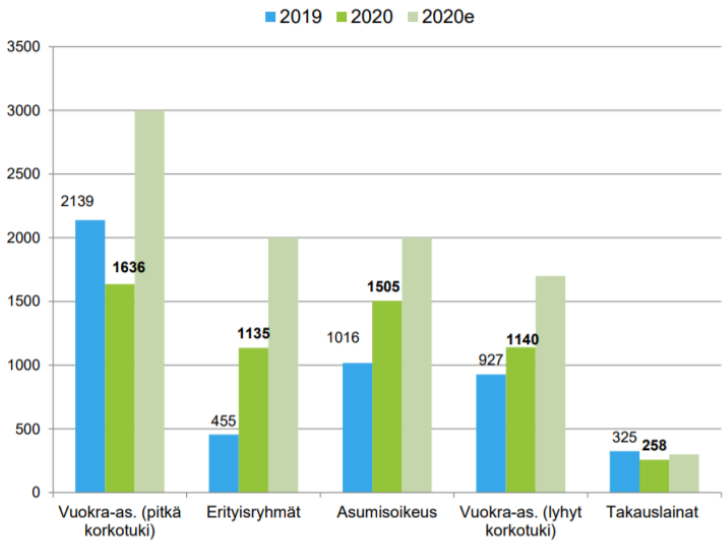

2.9.2020

Vuoden 2021 talousarvioesitykseen ympäristöministeriö esitti 2 000 milj. euron valtuutta, ja valtiovarainministeriön kannassa valtuus on 1 800 milj. euroa.

Timo Tähtinen
rakennusneuvos